

Om vårdbehovet för kroniskt sjuka barn¹⁾

Resultat av en fältundersökning i Örebro län.

Kungl. Medicinalstyrelsen uppdrog våren 1959 åt oss undertecknade, att utföra en s. k. "intensivundersökning" för att utröna, hur stort antal barn i åldern 0—15 år med kroniska somatiska och psykiska sjukdomar det finns inom Örebro län. Uppdraget gavs efter vissa preliminära undersökningar, som medicinalstyrelsen låtit docenten Justus Ström utföra år 1955. Det gällde då endast barn med kroppsliga sjukdomar. Denna undersökning gav resultat, som efter behandling i styrelsens huvudmannaråd, ledde till beslutet om en inventering inom ett visst sjukvårdsområde. Valet föll sålunda på Örebro län och undersökningen genomfördes under hösten 1959, och i april 1960 förelåg undersökningen i form av en rapport till medicinalstyrelsen.

Huvuduppgiften gällde, att få klarhet i frågan huruvida kroniskt sjuka barn fick den rätta vården: om sådana barn vistades i sina hem utan att få behövlig vård, om man i skolor och på institutioner hyste kroniskt sjuka barn, som borde ha en lämpligare placering, så att vården kunde bli adekvat. Vi vet nämligen, att man på vanliga barnhem, ingående i socialstyrelsens barnhemsplan, härbärgerar såväl somatiskt sjuka barn, t. ex. barn med reumatiska sjukdomar, kroniska njursjukdomar etc., som psykiskt sjuka, d. v. s. barn med grava neuroser, psykos m. m., liksom man finner epileptici och blindas med kompl. lyten på vårdhem och i sinnesslöskolor i stället för på de statliga institutionerna för just ovan nämnda kategorier av sjuka barn. Vidare var det angeläget att utröna de brister, som i vårdhänseende kunde finnas, då det gäller omhänder-

tagandet av barn med olika slags kroniska sjukdomar.

Örebro läns landstingskommun har c:a 60.000 barn i åldern 0—15 år.

Det material, som införskaffades efter förfrågningar hos läkare, distrikts-, skol- och barnavårdscentralsköterskor, skolor, barnavårdande myndigheter m. fl. uppgick till 1.146 fall. Sedan detta material insamlats, igångsattes fältundersökningen med besök i de sjukas hem, på barn- och vårdhem samt i skolor. En del barn kallades också till undersökning på barnkliniken och på barnpsykiatriska kliniken. En mycket stor del av barnen var kända av oss förut och journalförda på klinikerna.

Efter fältundersökningen vidtog den statistiska bearbetningen av materialet.

Av de 1.146 anmälda barnen kunde ett antal utmönstras såsom ovidkommande, varefter materialet reducerades till 958 barn, som alltså utgör det undersökta och analyserade materialet.

Av de 958 barnen kunde 77 betecknas som icke sjuka (huvudsakligen barn, som enbart av sociala skäl vistades på barnhem och i enskilda hem). 329 barn var kroppsligt sjuka, 322 mentalt sjuka och 230 såväl kroppsligt som mentalt skadade.

Antalet psykiskt efterblivna var 407 eller 8 % av de 60.000 barnen i åldern 0—15 år. Denna frekvenssiffra stämmer tämligen bra med andra svenska undersökningar över samma kategorier av efterblivna.

För övrigt finns bland de somatiskt sjuka flera fall av höggradiga synrubbingar och hörselskador, medfödda hjärtfel, läpp-käk-gomspalter (s. k. "harmynthet"), m. m., cerebral pares, epilepsi, sviter efter polio, sjukdomar i centrala nervsystemet, astma, sockersjuka m. m. *Frekvensen av kroppsliga kroniska sjukdomar uppgår*

¹⁾ O. Brandberg och B. Rundberg: *De "bortglömda" barnen*. Studier över förekomsten av kroniskt sjuka barn och deras vårdförhållanden. Tidskriften *Barnavård och Ungdomsskydd*, 35:1960:4, sid. 114.

²⁾ Undersökningsresultatet presenterat i Kungl. Medicinalstyrelsen i stencilerad utgåva.

till 5,5 ‰. Hos 84 barn iaktogs nervösa störningar och beteenderubbningar, och av dessa har 28 visat sig vara av sådan beskaffenhet, att anstaltsvård ansetts nödvändig.

Bland de undersökta barnen befinnas 180 sakna adekvat vård. Detta gäller såväl hemvårdade som institutionsvårdade barn. 31 av dessa barn har somatiska, 86 mentala och 63 somatiska + mentala sjukdomar. 44 av barnen var vid undersökningstillfället placerade på "fel" institution och borde beredas en annan vård, som verkligen kunde betecknas som adekvat. 136 barn vårdades i sina hem utan att ha fått tillfredsställande socialmedicinsk vård.

Av de 958 undersökta barnen vårdades sammanlagt 541 i hemmen, och bland dessa var, som ovan nämnts, vården otillfredsställande i 136 fall. För många gällde det dock endast önskemål om klinisk utredning och behandling (av hjärtfel, gomspalt, talfel m. m.), varefter barnen skulle återvända hem. Övervägande antalet bestod av mentalt skadade barn, mest efterblivna, för vilka en varaktig särskoleundervisning eller vårdhemsplacering ansågs påkallad, och därvid antingen vård på kommunal eller statlig institution. Det visade sig, att föräldrarnas benägenhet att behålla sina kroniskt sjuka barn hos sig inte bara bottnade i känslöskäl utan även i ren okunnighet om nutida vårdresurser.

För ett antal fall, uppgående till 66 barn, saknades vårdmöjligheter helt och hållet, beroende på platsbrist på de befintliga anstalterna samt även på att lämpliga institutioner helt och hållet saknas. Av dessa 6 barn var 27 svårt neurotiska och psykotiska, 23 tillhörde klientelet för de statliga anstalterna för psykiskt efterblivna (11 blinda, 6 epileptiker). Antalet vanföra och kroppsligen kroniskt sjuka barn i behov av stadigvarande institutionsvård uppgick till 7 resp. 6. Då den sistnämnda gruppen är relativt liten, lämpar den sig förmodligen bäst för vård på en regionanstalt, gemensam för flera sjukvårdshuvudmän.

Följande siffror för det totala behovet av anstaltsvård åt sjukvårdsområdets kroniskt sjuka

bland dess 60.000 barn i åldern 0—15 år presenteras:

Psykiskt efterblivna	antal	‰
skolkategorien	170	2,8
vårdkategorien "landstingsfall" . .	105	1,8
vårdkategorien "statsfall"	15	0,2
Cerebral pares	30	0,5
Döva	45	0,8
Blinda	7	0,1
Blinda med komplicerande lyte . .	11	0,2
Epileptiker	7	0,1
Vanföra	7	0,1
Kroppsligen kroniskt sjuka, andra än vanföra	6	0,1
Neuroser		
behandlingshem typ I och II	16	0,3
mentalsjukhus eller behandlingshem typ III	12	0,2
Summa	431	7,2

Nota bene att siffrorna gäller det *totala* vårdbehovet och att detta behov för övervägande antalet barn är väl tillgodosett. Behovet av nya institutioner är ganska ringa. Det är oss välbekant, att medicinalstyrelsen förelägger dessa vårdfrågor till behandling inom sitt huvudmannaråd och att våra kommunala myndigheter hyser ett starkt intresse att lösa de vårdproblem, som ännu är olösta. Erforderliga åtgärder för etablerandet av behandlingshem för svårt neurotiska och psykotiska barn torde närmast behöva vidtagas. Lika så krävs en utbyggnad av kommunala och statliga institutioner för vård av psykiskt efterblivna, av blinda med kompl. lyte, spastiker och långvarigt kroppsligt sjuka.

Vi hoppas nu, att den utredning som gjorts, skall tillfredsställa uppdragsgivaren och att dess syftemål, att underlätta bedömningen av vårdbehovet, blivit uppfyllt så att en ökad adekvat socialmedicinsk vård kan beredas åt samhällets kroniskt sjuka barn.

Olof Brandberg Bengt Rundberg